NOȚIUNEA ȘI NATURA POLITICO-JURIDICĂ A CETĂȚENIEI CA INSTITUȚIE ȘI CONDIȚIE JURIDICĂ A PERSOANEI

LA NOTION ET LA NATURE POLITIQUE ET JURIDIQUE DE LA CITOYENNETÉ EN TANT QU'INSTITUTION ET CONDITION JURIDIQUE

Ruslan DELEANU, doctorand,
Universitatea de Stat din Moldova

Abstract: Etymologie de citoyen: qui vient du latin civis, celui qui a droit de cité, citoyen.

La notion de citoyenneté trouve son origine dans le cadre de la cité ou «polis» de la Grèce antique, fondée sur l'égalité de ceux qui ont le statut de citoyens. Contrairement aux métèques ou aux esclaves, les citoyens participaient aux débats dans l'agora et aux décisions (lois, guerres, justice, administration) et pouvaient posséder la terre.

La citoyenneté est l'état ou la qualité de citoyen. Elle permet à un individu d'être reconnu comme membre d'une société, d'une cité dans l'Antiquité, ou d'un Etat aujourd'hui, et de participer à la vie politique.

La citoyenneté est le statut juridique qui permet à un individu de devenir citoyen. La citoyenneté donne accès à l'ensemble des droits politiques, tout en créant des devoirs, permettant de participer à la vie civique d'une société ou d'une communauté politique, par opposition au fait d'être simple résident. En général la citoyenneté est liée au droit de vote.

Dans une société démocratique, la citoyenneté est également l'une des composantes du lien social, notamment par l'égalité des droits qui lui est associée.

Cuvinte-cheie: *cetățenie, raport juridic, instituție juridică, condiție juridică.*

Este un adevăr evident prin simplitatea sa, că între stat şi populaţia sa se încheagă o multitudine de raporturi de natură diversă, una dintre care este obiectiv necesară. O asemenea legătură nu este întîmplătoare, ea s-a format de la sine, printr-un îndelungat proces, în care atît populaţia, cît şi forţa publică au conştientizat legăturile lor reciproce, de intercondiţionare.

Locuind pe un anumit teritoriu şi, mai tîrziu, organizîndu-se politic pe acesta, populaţia se identifică atît cu teritoriul respectiv, cît şi cu forma de organizare politică, adică cu statul. În cadrul acestui proces de conexiuni reciproce populaţia capătă cu timpul conştiinţa de sine (conştiinţa naţională), care include conştiinţa apartenenţei la un teritoriu determinat, solidaritatea cu o anumită forţă publică, căreia îi conferă prin vot legitimitate, şi îşi formează astfel o ideologie naţională.

În dreptul constituțional modern o asemenea legătură între stat și populația sa este exprimată prin termenul de **cetățenie**.

File istorice. În general, se consideră că conceptul de cetăţenie are aceeaşi vîrstă cu primele comunităţi umane sedentare, deoarece se referă la cei care sînt (sau nu sînt) membrii unei aceleiaşi comunităţi [1, p.22].

Din punct de vedere istoric, noţiunea este atestată încă în perioada antică în oraşele Republicii Romane şi îşi are rădăcinile în latinescul „civitas". În perioada antică, în Roma, Sparta şi Atena, se considerau cetăţeni numai persoanele care prin mijlocirea Adunării Populare participau la rezolvarea treburilor publice.

La Roma, *jus civile* (dreptul cetăţii) semnifica faptul că indivizii care nu fac parte din cetate, nu sînt ocrotiţi de legea romană. Datorită acestui fapt, acei care nu purtau acest titlu, adică străinii, chiar dacă erau liberi, aveau un statut juridic similar cu al sclavului: erau lipsiţi de personalitate juridică şi puteau fi luaţi sclavi de oricine. Titlul de cetăţean era purtat de cei care locuiau în cetate şi aveau totalitatea drepturilor civile şi politice; nu exista în acel timp, titlu mai înalt, iar mîndria de a fi cetăţean al Romei se exprima în formula: *civis romanus sum!* (sînt cetăţean roman) [2, p.169].

În anul 212 împăratul Antonio Caracala, printr-un edict, a acordat cetăţenie tuturor locuitorilor Imperiului Roman, acest moment marcaînd modificarea conţinutului politic şi juridic al conceptului de cetăţenie.

În acelaşi demers istoric ţinem să facem referire şi la contribuţia Greciei Antice la apariţia cetăţeniei. Astfel, după cum susţine Şt. Munteanu, la originea conceptului de cetăţenie se află moştenirea greacă, întrucît grecii, părinţii *polis*-ului, au inventat ideea de *cetăţean*, ca membru al comunităţii oamenilor liberi şi egali [3, p.53].

Potrivit autoarei I. B. Fan termenul *cetăţean* provine de la noţiunea *polites* – locuitor al *polis*-ului, care dispune de anumite drepturi şi obligaţii de natură publică şi privată conform legilor greceşti [4, p.92]. Destul de evidentă este provenirea termenului de cetăţean (*polites*) de la noţiunea de cetate (*polis*), moment ce a avut o importanţă deosebită în conturarea esenţei şi conţinutului categoriei de cetăţenie.

În epoca feudală, cetăţenia îşi pierde conţinutul juridic, o bună parte a membrilor statului fiind calificaţi ca supuşi, situaţie ce presupunea multe obligaţii şi puţine drepturi. În special, supuşii nu posedau drepturi politice şi nu participau la treburile publice (în prezent, însă, termenul de *supus* este folosit numai în unele state-monarhii, desemnînd aceleaşi relaţii ca şi noţiunea de *cetăţean*). Odată cu întărirea şi centralizarea statului, supusul devine un dependent faţă de puterea supremă în stat, care se concretiza într-un prinţ, rege sau împărat [5, p.74].

Pînă la 1789, instituţia cetăţeniei a avut un caracter limitat, reducîndu-se de fapt, la indicarea apartenenţei persoanei la un anumit stat. În anul 1789, prin *Declaraţia franceză a drepturilor omului şi cetăţeanului* s-a introdus noţiunea contemporană de cetăţenie, lichidîndu-se supuşenia şi legînd-o de participarea activă

a persoanei la viaţa publică. Lichidarea supuşeniei nu purta doar un caracter declarativ determinat de substituirea unei noţiuni prin alta, ea a generat o serie de consecinţe juridice legate de anularea drepturilor şi privilegiilor feudale, şi, mai ales, a celor care se refereau la dreptul feudal personal sau la iobăgie. Respectiv, la 19 iunie 1790 Adunarea Naţională a Franţei a adoptat Decretul cu privire la anularea instituţiei nobilimii ereditare şi a tuturor titlurilor nobiliare, iar prima Constituţie a Franţei, din 3 septembrie 1791, prevedea principii de bază, printre care se consacrau egalitatea cetăţenilor în drepturi şi condiţiile de dobîndire a cetăţeniei franceze [6, p.215-216].

După cum se poate observa evoluţia instituţiei cetăţeniei a depins de mai mulţi factori printre care drepturile şi libertăţile omului acordate şi garantate de către stat, dezvoltarea social-economică a statelor, recunoaşterea şi protejarea valorilor democratice.

Generalizînd asupra retrospectivei istorice, ţinem să notăm că cetăţenia poate fi descrisă pe scurt ca participarea la o comunitate sau prin calitatea de membru al acestei comunităţi. Diferite tipuri de comunităţi politice dau naştere la diferite forme de cetăţenie. Aceste principii simple au fost formulate pentru întîia oară acum aproape două milenii şi jumătate în a treia carte a *Politicii* lui Aristotel. Principala diferenţă dintre cetăţenia aşa cum este ea concepută în statul-cetate din Grecia Antică şi în statul naţional democratic modern priveşte dimensiunile sau sfera comunităţii politice. Pentru Aristotel, cetăţenia se identifica cu statutul privilegiat al grupului conducător în statul-cetate. În cazul statului democratic modern, la baza cetăţeniei stă posibilitatea de a participa la exercitarea puterii politice prin intermediul procesului electoral. Această participare implică, prin urmare, calitatea juridică de membru al unei comunităţi politice bazate pe drept. Pentru Aristotel, statutul de cetăţean era acordat doar celor care participau activ la luarea deciziilor şi la exercitarea puterii [7, p.23]. Astăzi, cetăţenia naţională a fost extinsă la nivelul întregii societăţi, indiferent de gradul de participare a indivizilor la exercitarea puterii publice în cadrul statului.

Natura politico-juridică a cetăţeniei. În doctrina juridică noţiunea de cetăţenie este înţeleasă atît într-un sens *juridic*, cît şi în unul *politic*, atunci cînd este privită ca o apartenenţă a unui individ la o colectivitate umană (naţiune popor), organizată în stat. Important este că între aspectul juridic şi politic al cetăţeniei există o legătură indisolubilă [8, p.114-115].

În acelaşi timp, cetăţeniei îi sînt recunoscute două accepţiuni, de *instituţie juridică*, adică o grupare de norme juridice şi de *condiţie juridică*, pe care o au acele persoane, care au calitatea de cetăţean.

Prin esenţa sa, noţiunea de cetăţenie are conotaţii juridice multiple în funcţie de natura raporturilor juridice în care se manifestă: raporturi de drept internaţional, raporturi de drept constituţional (ex.: drepturile electorale); raporturi de drept

administrativ (ex.: cererea de dobîndire a cetăţeniei se adresează unei autorităţi a puterii executive); raporturi de dreptul familiei (ex.: dobîndirea cetăţeniei prin adopţiune). Rezultă aşadar, că termenul juridic de cetăţenie are un caracter complex, generat de multitudinea şi de natura ramurilor de drept care îi conferă o haină juridică specifică. Din această perspectivă, ea este determinată a fi o noţiune interdisciplinară [9, p.114].

În opinia cercetătorului C. Ionescu [10, p.367] cetăţenia nu este o noţiune juridică-sinteză, construită prin integrarea şi forjarea într-o unică unitate a caracteristicilor ce i le imprimă, după caz, dreptul internaţional, dreptul constituţional, dreptul administrativ sau dreptul familiei. Domnia sa precizează că noţiunea juridică de cetăţenie, rezultă cu preponderenţă din ştiinţa dreptului constituţional, respectiv din dreptul constituţional, celelalte ramuri ale dreptului reglementînd mai degrabă modurile de dobîndire sau pierdere a cetăţeniei, decît conţinutul propriu-zis al acesteia.

În acelaşi timp, dl profesor I. Deleanu [11, p.25] menţionează că, fiind o instituţie complexă, cetăţenia este o instituţie a dreptului constituţional, întrucît:

a) ea este o expresie a suveranităţii politice; statul, pe temeiul suveranităţii lui, stabileşte statutul juridic al cetăţenilor săi;
b) numai cetăţenii statului respectiv au dreptul de a participa la executarea puterii în formele instituţionalizate ale democraţiei directe (sufragiul, referendumul, iniţiativa populară) sau cele ale democraţiei reprezentative.

Referitor la natura juridică a cetăţeniei, în literatura de specialitate au fost exprimate numeroase şi contradictorii puncte de vedere. În acest sens I. Muraru [12, p.156] subliniază că una din cele mai controversate probleme privitoare la cetăţenie este natura juridică a acesteia, dat fiind că cetăţenia este definită, de obicei, fie ca o „legătură între individ şi stat", fie ca o „legătură politică între individ şi stat", fie ca o „legătură politică şi juridică", fie ca o „legătură juridică", ca o „apartenenţă juridică" sau o „calitate a persoanei".

În contextul abordării acestui aspect, cercetătorul B. B. Berceanu susţine că instituţia cetăţeniei şi condiţia cetăţenească exprimă, în primul rînd, o legătură – principial statornică – a individului cu statul, cu cetatea. O asemenea legătură se numeşte, în general, *resortisanţă*, iar indivizii astfel legaţi se numesc *resortisanţi,* nu cetăţeni. Opus condiţiei de resortisant este cel nelegat de un stat, numit *apatrid* (el. „fără patrie"), *apolit* (el. „fără stat") sau *heimatlos* (germ. „fără ţară").

Evident, legătura e faţă de un anumit stat: *resortisanţa* reprezintă apartenenţa individului la un anumit stat. Este important de concretizat că cetăţenia este numai acea resortisanţă în care legătura dintre individ – numit, ca atare *cetăţean* – şi stat porneşte de la drepturi şi obligaţii (datorii) reciproce: în care şi individul are drepturi, şi statul obligaţii, în care individul participă la conducerea statului, în care statul este expresia voinţei cetăţenilor, în care cetăţenii constituie chiar

statul, sînt membrii statului. Condiţia opusă celei de cetăţenie, respectiv celei de cetăţean, în cadrul unei resortisanţe, este cea din *supuşenie*, respectiv cea de *supus*, avînd ca prototip sclavia, în care individul (sclavul) este redus la un simplu bun, la simplu obiect. Diferenţa între o condiţie şi alta este că în cetăţenie primează drepturile, în timp ce în supuşenie primează obligaţiile [13, p.8].

La acest subiect s-a referit şi constituţionalistul C. Ionescu [14, p.368-369], în viziunea căruia cetăţenia presupune *apartenenţa unei persoane la un anumit stat*, apartenenţa fiind în acelaşi timp şi politică şi juridică.

Dezvoltînd ideea de apartenenţă, domnia sa concretizează că este un termen ambivalent. Apartenenţa unei persoane la un anumit stat nu exprimă o legătură unilaterală ci una reciprocă între cele două entităţi. Cu alte cuvinte, nu numai cetăţeanul este legat de stat, ci şi statul este legat de cetăţean. Această legătură are în primul rînd un fundament politic rezultînd din dreptul statului ca reprezentant al puterii suverane a poporului de a conferi şi apăra calitatea de cetăţean al său, a unei anumite persoane. În al doilea rînd, legătura respectivă are un fundament juridic rezultînd din consfinţirea în Constituţie şi în alte acte normative a principiilor şi a cadrului juridic de reglementare a raporturilor de cetăţenie.

Apartenenţa nu exprimă însă un simplu raport de subordonare a cetăţeanului faţă de stat sau altfel spus, un raport de dominaţie exercitată de stat asupra unei persoane. Acest raport există, indiferent de calitatea persoanei ce locuieşte într-un anumit stat şi asupra căreia se exercită prerogative de comandă. În acest sens, este de necontestat că raporturile de subordonare / dominaţie caracteristice oricărui raport între stat şi individ nu au relevanţă nemijlocită, evidentă pentru raporturile de cetăţenie, forţa publică (statul) exeritîndu-şi dominaţia asupra oricărui individ care domiciliază sau rezidează pe teritoriul său.

În baza acestor momente, autorul [15, p.369] conchide că cetăţenia exprimă legătura principală şi statornică între stat şi o persoană fizică, în baza căreia aceasta participă la diferite proceduri legale prin care se exprimă voinţa suverană a poporului şi beneficiază de drepturile şi libertăţile fundamentale pe care i le garantează statul, care, în acelaşi timp, îi impune anumite îndatoriri fundamentale.

Luînd ca suport raportul de apartenenţă a individului faţă de un anumit stat, unii autori au definit cetăţenia ca fiind situaţia juridică care rezultă din raporturile statornice care intervin între o persoană fizică şi statul, exprimînd apartenenţa persoanei la stat, situaţie caracteristică prin plenitudinea drepturilor şi obligaţiilor reciproce predeterminate de lege [16, p.28].

Într-o altă definiţie, cetăţenia a fost apreciată ca acea calitate a persoanei fizice ce exprimă relaţiile permanente social-economice, politice şi juridice dintre persoana fizică şi stat, dovedind apartenenţa sa la stat şi atribuind persoanei fizice posibilitatea de a fi titularul tuturor drepturilor şi îndatoririlor prevăzute de constituţia şi legile statului [17, p.49; 18, p.155].

La rîndul său, cercetătorul Gh. Iancu [19, p.76] priveşte cetăţenia ca fiind o legătură politică şi juridică permanentă (internă) dintre o persoană fizică şi un anumit stat, legătură care se exprimă prin totalitatea drepturilor şi obligaţiilor reciproce dintre o persoană şi statul al cărui cetăţean este, precum şi printr-o legătură juridică specială (externă) care are acelaşi conţinut, dar care se prelungeşte şi se păstrează oriunde s-ar găsi persoana ce are calitatea de cetăţean.

În contextul dat, sînt relevante şi ideile expuse de specialiştii în drept internaţional, potrivit cărora cetăţenii unei ţări sînt persoane legate printr-un raport juridic de statul pe teritoriul căruia trăiesc sau din care sînt originari. Ea nu este o simplă legătură politică sau juridică între individ şi colectivitatea organizată politic, ci este o integrare angajată în sînul acestei colectivităţi [20, p.183].

Cetăţenia implică o legătură de loialitate, determinată în cea mai mare măsură prin afinitate etnică, religioasă, culturală a tuturor indivizilor care alcătuiesc o anumită naţiune.

Cetăţenia reprezintă legătura politică şi juridică permanentă dintre persoana fizică şi un anumit stat. Ea exprimă totalitatea drepturilor şi obligaţiilor reciproce dintre o persoană şi statul al cărui cetăţean este. Ea este o legătură juridică specială păstrată şi prelungită oriunde s-ar găsi persoana în cauză: în statul de origine, în alt stat, pe mare, în aer sau în spaţiul cosmic [21, p.74; 22, p.115].

Totodată, şi alte ştiinţe sociale cum ar fi, de pildă, sociologia politică sau politologia conferă noţiunii de cetăţenie un conţinut specific.

Astfel, din perspectivă sociologică, cetăţenia este definită ca un statut uzual şi reprezintă calitatea de membru al unui stat-naţiune, fiind conferită de la naştere sau prin proceduri juridice în cazuri de emigrare dintr-un stat în altul [23, p.95].

Din perspectivă politologică cetăţenia este o relaţie dinamică între un cetăţean şi naţiunea sa. Potrivit acestei concepţii, noţiunea de cetăţenie cuprinde reguli referitoare la ceea *ce ar putea să facă* (să voteze), la ceea *ce trebuie să facă* (să plătească impozite şi taxe) şi la ceea *ce ar putea să refuze să facă* [24, p.95]. Din aceeaşi perspectivă, cetăţenia este definită ca *o calitate juridică a cetăţeanului care sintetizează ansamblul relaţiilor social-economice, politice şi juridice dintre acestea şi un anumit stat* [25, p. 41].

În doctrină, uneori, termenul de cetăţenie este asimilat celui de naţionalitate. Prin esenţa lor, cele două noţiuni se referă la raporturile dintre persoană şi stat, dar ele nu trebuie confundate. Spre deosebire de cetăţenie naţionalitatea trebuie privită ca fiind *calitatea sau condiţia juridică ce decurge din relaţiile care există între o persoană fizică şi un stat determinat,* susţine B. B. Berceanu [26, p.53].

Pentru o mai bună înţelegere a esenţei cetăţeniei considerăm necesar a menţiona că majoritatea specialiştilor susţin că cetăţenia are un dublu sens, o dublă accepţiune [27, p.153; 28, p.24; 29, p.150; 30, p.131]: *instituţie juridică* şi *condiţie juridică*. Aceste două accepţiuni sînt strîns legate între ele, drepturile subiec-

tive ale unei persoane derivînd tocmai din normele pe care le consacră sau le reglementează. Dar, cetăţenia în sens de instituţie juridică ţine de dreptul obiectiv, pe cînd cetăţenia în sens de condiţie juridică se circumscrie sferei drepturilor subiective, axîndu-se pe ideea de subiect de drept.

În prima accepţiune cetăţenia reprezintă un ansamblu de norme juridice ce reglementează raporturi sociale grupate în jurul necesităţii de a asigura plenitudinea drepturilor şi obligaţilor prevăzute de Constituţie şi legi acelor persoane care, prin sentimentele şi interesele lor, sînt strîns legate de destinele statului respectiv. Din acest punct de vedere, cetăţenia constituie o categorie legată de dreptul obiectiv [31, p.24; 32, p.132].

În al doilea caz, cetăţenia este văzută ca o situaţie juridică (un statut), termen prin care se înţelege un complex de drepturi subiective şi obligaţii ale unei persoane, unite între ele printr-o conexiune specifică. Aşadar, dacă privim cetăţenia din punctul de vedere al subiectului ei, ea apare aşezată pe ideea subiectului de drept, adică o poziţie juridică în cadrul unor raporturi sociale ce o caracterizează.

De aceea, avînd în vedere cel de-al doilea sens, unii autori [33, p.154] definesc cetăţenia ca fiind acea situaţie juridică rezultată din apartenenţa unei persoane la un anumit stat, persoana dobîndind plenitudinea drepturilor şi obligaţiilor prevăzute de Constituţie şi legi, inclusiv drepturile politice, obligaţia fidelităţii faţă de ţară şi cea de apărare a ei.

În acest context C. Ionescu susţine că cetăţenia ca o condiţie juridică sau statut al individului trebuie considerată ca fiind izvorul drepturilor subiective garantate de către stat prin Constituţie, propriilor cetăţeni şi nu ca statut al unor indivizi. Ca atare, calitatea de cetăţean al unui anumit stat, conferă persoanei respective dreptul de a exercita drepturile şi libertăţile fundamentale, dar şi obligaţia de a-şi îndeplini îndatoririle constituţionale faţă de stat, cu alte cuvinte, de a căpăta un anumit statut juridic.

Statutul juridic al individului nu este garantat atît de drepturile subiective recunoscute şi garantate de constituţie, cît de calitatea sa de cetăţean al unui stat, în virtutea căruia el dobîndeşte drepturile respective şi îşi asumă anumite îndatoriri [34, p.368].

Deosebit de important la acest capitol se prezintă faptul că condiţia juridică de cetăţean e concepută în perspectiva unei legături care nu se rupe prin părăsirea teritoriului şi a transmiterii ei următoarelor generaţii, expresie a permanenţei, stabilităţii şi continuităţii statului [35, p.54].

În continuare, ţinem să atragem atenţia asupra faptului că în literatura de specialitate rusă se menţionează că complexitatea naturii juridice a cetăţeniei se manifestă prin aceea că ea intervine atît ca o *instituţie* interramurală complexă de sine stătătoare a dreptului şi o *condiţie juridică*, parte componentă a statutului

juridic al cetăţeanului, cît şi ca un *drept subiectiv* şi un *raport juridic* continuu (existent atît sub formă generală, cît şi concretă) [36, p.8-9].

Ca parte a sistemului de drept, cetăţenia există ca o instituţie juridică (a dreptului). Dat fiind faptul că raporturile juridice de cetăţenie sînt reglementate de normele juridice internaţionale, totalitatea acestora formează instituţia juridică internaţională a cetăţeniei, normele căreia au prioritate faţă de instituţia juridică internă a cetăţeniei.

Cetăţenia este în acelaşi timp şi obiect al unuia dintre cele mai importante drepturi ale omului, prin intermediul căruia individul este legat de lumea externă, de naţiune, popor, de grupurile sociale. Dreptul subiectiv la cetăţenie este consemnat în multe acte juridice internaţonale, ocupînd un loc important în sistemul drepturilor fundamentale ale omului.

Prin esenţă, cetăţenia este pe de o parte un mijloc de individualizare a persoanei, pe de altă parte – un mijloc de implicare a acesteia în sistemul raporturilor juridice. Din această perspectivă, cetăţenia este înţeleasă şi ca un tip distinct de raporturi juridice între persoană şi stat, la baza căruia stă apartenenţa sau legătura individului cu statul.

Particularităţile cetăţeniei permit evidenţierea raportului juridic de cetăţenie din totalitatea raporturilor juridice concrete ca fiind un raport juridic general căruia îi este propriu cel mai înalt grad de generalizare şi cea mai abstractă formă de interacţiune a subiecţilor, avînd un caracter de statut, exprimat de durabilitate şi continuitate în timp şi spaţiu.

Înţelegerea cetăţeniei ca raport juridic general continuu permite determinarea ei ca condiţie (stare) juridică a individului. Această condiţie este rezultatul realizării dreptului subiectiv concret la cetăţenie, cînd faptul obţinerii generează raportul juridic general continuu de cetăţenie.

Dincolo de natura sa juridică, cetăţenia implică şi un pronunţat conţinut politic, asupra căruia ţinem să ne referim în continuare. La acest capitol, cercetătorul N. V. Kalinin notează că cetăţenia nu este doar o legătură juridică între persoană şi stat, dar şi una politică. Aceasta se datorează potenţialului politic substanţial al ei, exprimat prin faptul că numai cetăţenii dispun de posibilitatea de a participa la realizarea puterii politice şi numai asupra cetăţenilor se răsfrînge în volum deplin puterea politică a statului [37, p.8-9].

Cetăţenia are un suport politic, nu numai prin faptul că stabilirea şi modul ei de reglementare reprezintă expresia voinţei suverane a poporului ci, îndeosebi, pentru că fiecare cetăţean participă în această calitate la exercitarea puterii, revenindu-i, prin abstractizare, „o porţiune” din puterea suverană a poporului. Cu alte cuvinte, cetăţenia acordă dreptul unei persoane fizice, membru al populaţiei care locuieşte într-un anumit stat să se manifeste politic, adică să voteze şi să fie ales

în organele reprezentative ale puterii sau ale administraţiei publice, ori să ocupe înalte demnităţi şi funcţii publice, numai dacă are calitatea de cetăţean şi domiciliul în ţara respectivă.

În contextul dat, cercetătorul B. Berceanu susţine că există o legătură a condiţiei cetăţeneşti cu forma de guvernământ, cu întregul sistem politic al societăţii. Termenul de *cetăţean* e cel mai adecvat întrebuinţat în democraţie, pe deplin în formaţia politică derivată din concepţia „contractului social", el e circumscris într-o formaţie politică bazată pe un pact între guvernanţi şi guvernaţi, precum într-o monarhie constituţională, şi nu e deloc adecvat într-o monarhie absolută sau o dictatură, chiar dacă autoritatea ar fi însoţită de liber-arbitru sau de gîdire, chiar dacă stăpînul ar fi generos [38, p.12].

Respectiv, cetăţenia este privită în prezent ca fiind un contract social (desigur convenţional) între stat şi cetăţean, în baza căruia cetăţeanul, îndeplinind obligaţia de a achita taxele şi impozitele statului, de a respecta legile, de a satisface serviciul militar etc., este în drept să ceară statului apărarea drepturilor şi intereselor sale legale [39, p.258-259].

Este relevant în acest context şi faptul că din perspectivă *subiectivă*, cetăţenia exprimă calitatea juridică a unei persoane fizice, a unui om, ca atare numit cetăţean, de a fi element, membru al unui stat (al unui sistem ierarhic de state, în general al unui organism politic autonom), calitate din care derivă toate celelalte drepturi constituţionale. Din perspectivă *obiectivă*, cetăţenia exprimă, în mod corespunzător, raportul juridic fundamental dintre individ şi stat – statului revenindu-i dreptul şi obligaţia de a-l face pe individ participant activ la propria sa menţinere şi dezvoltare şi de a-l cointeresa să rămînă un astfel de participant, aşadar raportul juridic fundamental dintre om şi societate, raport egal între stat şi fiecare dintre membrii, cetăţenii săi.

Generalizînd, notăm că a fi membru al unui stat înseamnă a participa (în limita capacităţii individuale de fapt şi a posibilităţii practice de participare egală, concomitentă sau alternativă, cu ceilalţi membri) la exercitarea puterii de stat şi a beneficia de sistemul său juridic, drepturi cărora le corespund şi obligaţiile, în condiţiile ordinii de drept, de susţinere şi promovare a acelui stat. Astfel, cetăţenia apare ca expresie a principiului egalităţii în viaţa socială, expresie a realizărilor unei vieţi democratice, expresie a luptei împotriva încercărilor de a le diminua şi înfrînge.

Referințe bibliografice:

1. BARBALET, J. M. *Cetăţenia.* Bucureşti: Editura DU Style, 1998.
2. MUNTEANU, Şt. *Integrarea europeană: o perspectivă juridico-filosofică.* Bucureşti: Editura C.H. Beck, 2006.

3. IONESCU, C. *Drept constituţional şi instituţii politice*. Ediţia a 2a, revăzută. Bucureşti: Editura ALL BECK, 2004.
4. ФАН, И. Б. *Античные модели гражданства.* Научный ежегодник Института Философии и Права Уральского отделения Российской Академии Наук, 2002, №3.
5. IANCU, Gh. *Drept costituţional şi instituţii politice*. Ediţia a III revăzută şi completată. Bucureşti: Lumina Lex, 2005.
6. CÂRNAŢ, T. *Drept constituţional* (ediţia a II-a revăzută şi adăugită). Chişinău: "Print-Caro" SRL, 2010.
7. BARBALET, J. M. *Cetăţenia.* Bucureşti: Editura DU Style, 1998.
8. MURARU, I. *Drept constituţional şi instituţii politice.* Bucureşti: Editura Actami, 1997.
9. Ibidem.
10. IONESCU, C. *Drept constituţional şi instituţii politice.* Ediţia a 2a, revăzută. Bucureşti: Editura ALL BECK, 2004.
11. DELEANU, I. *Drept constituţional şi instituţii politice. Vol 2.* Bucureşti: Editura Nova, 1996.
12. MUNTEANU, Şt. *Integrarea europeană: o perspectivă juridico-filosofică.* Bucureşti: Editura C. H. Beck, 2006.
13. BERCEANU, B. B. *Cetăţenia: monografie juridică.* Bucureşti: Editura ALL BECK, 1999.
14. IONESCU, C. *Drept constituţional şi instituţii politice*. Ediţia a 2a, revăzută. Bucureşti: Editura ALL BECK, 2004.
15. Ibidem.
16. DELEANU, I. *Drept constituţional şi instituţii politice. Vol 2.* Bucureşti: Editura Nova, 1996.
17. MURARU, I. *Drept constituţional şi instituţii politice*. Bucureşti: Editura Actami, 1997.
18. POPESCU, E. *Teorii ale integrării europene*. Bucureşti: Editura C. H. Beck, 2009.
19. IONESCU, C. *Drept constituţional şi instituţii politice*. Ediţia a 2a, revăzută. Bucureşti: Editura ALL BECK, 2004.
20. *Drept internaţional public*. Ed. a 3-a (revăzută şi adăugită). Red. coord.: Al. Burian. Chişinău: S. n., 2009 (Tipografia „Elena V.-I." SRL).
21. BOLINTINEANU, Al., NĂSTASE, A., AURESCU, B. *Drept internaţional contemporan.* Bucureşti, 2000.
22. MURARU, I., TĂNĂSESCU, E.S. *Drept constituţional şi instituţii politice.* Ediţia a 12, vol. I. Bucureşti: Editura All Beck, 2005.
23. ZAMFIR, C., VLĂSCEANU L. *Dicţionar de sociologie.* Bucureşti: 1993.

24. SHAPHRITZ, J. M. *Dictionary of American Government and Politics.* Chicago: The Dorsey Press, 1983.
25. TĂMAŞ, S. Dicţionar politic. In¬stituţiile democraţiei şi cultura civică. Bucureşti: Editura Academiei, 1993.
26. BERCEANU, B. B. *Cetăţenia: monografie juridică.* Bucureşti: Editura ALL BECK, 1999.
27. MURARU, I. *Drept constituţional şi instituţii politice.* Bucureşti: Editura Actami, 1997.
28. DELEANU, I. *Drept constituţional şi instituţii politice. Vol 2.* Bucureşti: Editura Nova, 1996.
29. ИВАНОВ, В. М. *Конституционное право Республики Молдова.* Кишинев, 2000.
30. DRĂGANU, T. *Drept constituţional şi instituţii politice. Tratat elementar. Vol. 1.* Bucureşti: Editura Lumina Lex, 2000.
31. DELEANU, I. *Drept constituţional şi instituţii politice. Vol.2.* Bucureşti: Editura Nova, 1996.
32. DRĂGANU, T. *Drept constituţional şi instituţii politice. Tratat elementar. Vol.1.* Bucureşti:Editura Lumina Lex, 2000.
33. POPESCU, E. *Teorii ale integrării europene.* Bucureşti: Editura C. H. Beck, 2009.
34. IONESCU, C. *Drept constituţional şi instituţii politice*. Ediţia a 2a, revăzută. Bucureşti: Editura ALL BECK, 2004.
35. BERCEANU, B.B. Cetăţenia: monografie juridică. Bucureşti: Editura ALL BECK, 1999.
36. КАЛИНИН, В.Н. *Институт гражданства в российском праве: Общетеоретический аспект.* Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. М., 2002.
37. Ibidem.
38. BERCEANU, B.B. *Cetăţenia: monografie juridică*. Bucureşti: Editura ALL BECK, 1999.
39. ФАН, И.Б. *Гражданство и миграция в политических концепциях XX века.* Научный ежегодник Института Философии и Права Уральского отделения Российской Академии Наук, 2008. Выпуск 8.